

A Keleti Frank Királyság

IX-X. század:

- Rablótámadások
  - normannok (891-ig)
  - magyarok (907-től)

III. (Vastag) Károly

- Császárrá koronázása (881)
- Királlyá választása (885)
- Trónfosztása (887)

A királyi hatalom felaprózódása

- Meggyengült királyság
- Törzsi hercegségek
- A X. század elejére: szász, frank, sváb és bajor törzsi hercegség
- A frank I. Konrád királlyá választása (911)
Törzsi herceg ◀ ▶ Karoling-király

I. (Madarász) Henrik

- Királlyá választása (szászok és frankok, 919)
- Célja a politikai egység helyreállítása
  - Megegyezés a törzsi hercegekkel
- Elutasította a felkenést és a koronázási szertartást
- Szakitott elődei ország-megosztási gyakorlatával
- Utódkijelölés (I. Ottó)

I. Ottó

- Célja a királyi hatalom megerősítése
- Békés viszony a törzsi hercegekkel (családi kapcsolatok kiépítése)
- A királyi hatalom támasza az egyház
- Királyi hatalom – államszervezet – egyház
  - A király a felkenés révén a birodalmi egyház feje (püspöki székek betöltése, investitúra joga, birtokadományok)
  - Egyházi tisztségviselők a központi kormányzatban és a helyi közigazgatásban

A Német-római Császárság születése

- I. Ottó célja a császári korona megszerzése
- Lothar halála (950)
- Észak-Itália elfoglalása, I. Ottó longobárd királlyá koronázása és házasságkötése (951)
- Követküldés Rómába (951)
- Szövetség a pápával (955)
- II. Ottó királlyá választása és megkoronázása (Worms / Aachen, 961)
- I. Ottó császárrá koronázása (Róma, 962)

A Német-római Császárság Privilegium Ottonianum (962)

- A császárság és a pápaság viszonyának szabályozása:
  - Szabad pápaválasztás
  - Pápai hűségeskü
  - Császári küldöttek jelenléte a pápai fennhatóságú területeken
- Az Ottonianum kiegészítése (963): Pápaválasztás csak a császár előzetes hozzájárulásával

Bizánc ◀▶ Német-római Császárság

- Ki a valódi „római” császár: a bizánci baszileiosz vagy a latin imperator?
- „Egy Isten, egy császár” (Euszebiosz)
- Kölcsönös elismerés és egyenrangúság (972)

A X-XII. századi királyság

- Hiányoznak az államiság legfontosabb kellékei
- Nem alakulnak ki a hatalomgyakorlás intézményes keretei
- Alig lehet központi kormányzatról beszélni
- Az állam lényegében azonos a király személyével
- Nincs állandó székhely, igazgatási központ (Pfalz) ▶ utazó királyok

Viszonylag erős királyi hatalom

XII. század: Önálló területi fejedelemségek kialakulása ▶ központi hatalom felbomlása

Az investitúraharc

- VII. Gergely pápa nem jelentette be pápává választását és nem kérte IV. Henrik császár jóváhagyását (1073)
- Szimoniákus eretnokség
„Nincs pap, bármily tudományos és erkölcsös legyen is, ki állást kapjon, hacsak pénzen nem veszi meg.”
- Vita a milánói érseki szék betöltéséről
- A pápa érvénytelennek nyilvánította a császár egyházat érintő személyi döntéseit (1075)
- A császár lemondásra szólította fel a pápát / a pápa kiközösítette a császárt (1076)
- Canossa-járás (1077)

I. (Barbarossa) Frigyes

- Modern hivatalnokállam kiépítésére törekedett
- A régi római császárok jogutódjának tekintette magát
- A városok élén német tisztviselők (podesták)
- Velencei béke (1177)
- Konstanzi béke (1183)

A német fejedelemségek

- 20-30 világi és 90 egyházi fejedelemség (XIII. század)
- A rendi intézmények és a bürokratikus állam kialakulása az egyes területi fejedelemségek szintjén megy végbe
- A hercegségek, a grófságok, az örgrófságok, az érsekségek, a püspökségek és a birodalmi városok külön kis államok
- A birodalom az államok szövetsége, konföderációja (Bund)

- A király hatalma névleges, csupán saját területi hatalmára támaszkodhat
- A központi birodalmi intézmények korlátozott hatáskörrel működnek

A Birodalmi Gyűlés

- Három kollégium:
  - Választófejedelmek
  - Világi és egyházi fejedelmek
  - Birodalmi városok (51) küldöttei
- A birodalmi gyűlést a császár hívta össze
- Az üléseket a mainzi érsek vezette

A Birodalmi Kamarai Bíróság

- 1495–1806
- Legfőbb ítélkező fórum
- Tagjait (8 nemes és 8 jogi szakértő): a király nevezte ki
- Elsődleges feladata a tartományi béke fenntartása

A királyválasztás

- Hét választófejedelem:
  - A kölni, a mainzi és a trieri érsek
  - A cseh király, a rajnai palotagróf, a szász herceg és a brandenburgi örgróf
- A választási eljárás szabályozása a német Aranybullában (1356)
- A választás színhelye Frankfurt
- Az érvényes választáshoz legalább négy választófejedelem jelenléte szükséges
- A választófejedelmi méltóság férfi egyeneságon öröklődött

A hadipajzs-rendszer

- A hadipajzs ➤ a királyt megillető hűbéres katonai kontingens
- Szabályai a Szásztükörben (Sachsenspiegel)
- A hadipajzs-rendszer mindenkinek kijelölte a hűbéri hierarchiában elfoglalt helyét, a hierarchia egyes szintjeinek határait átlépni csaknem lehetetlen
- Mindenki csak a nála magasabb fokon állótól fogadhatott el adományt, hűbért
  - Uralkodó (legfőbb hűbérúr)
  - Egyházi fejedelmek
  - Világi fejedelmek
  - Egyházi és világi fejedelmek hűbéresei, grófok, bárók
  - „Közönséges” nemesek
  - Ministerialisok
  - Egpajzsosok

Helyi szokásjogok (XIII. század): Szásztükör és Svábtükör